

-50- 1950 Trammien
Matkakertomus.

Kertomuksena opintomatka, jonka Rockefeller-säätiön, Suomen Pankin ja Suomalaisen Liikesivistysrahaston taloudellisen tuen turvin tein Yhdysvaltoihin ja Englantiin vuosina 1949-1950, pyydän saada kunnioittavasti esittää seuraavaa.

Matkan ulkonaiset puitteet.

Toukokuussa 1948 sain Rockefeller-säätiöltä ilmoituksen siitä, että minulle oli myönnetty apuraha vuoden opintomatkaa varten Yhdysvaltoihin. Myöhemmin Rockefeller-säätiö ilmoitti suostuvansa anomukseeni saada ottaa perheeni (vaimo ja yksi lapsi) mukani, mihin säätiö oli aikaisemmin suhtautunut epäilevästi viitaten ennen kaikkea asuntotilanteen vaikeuteen Yhdysvaltojen yliopistokeskuksissa. Säätiön kannan muuttuminen myönteiseksi johtui pääasiallisesti siitä, että onnistuin henkilökohtaisten suhteiden avulla saamaan asunnon läheltä Cambridgeä, Mass., jossa Harvardin yliopisto sijaitsee. Pidin perheeni mukaan ottamista tärkeänä pääasiallisesti siitä syystä, että olen tottunut työskentelemään yhdessä vaimoni kanssa, joka matemaattisen koulutuksen saaneena on useiden vuosien aikana voinut suuresti auttaa minua tutkimustyössäni. Myös selostettavana olevan opintomatkan aikana hänen osuutensa työsuorituksistani tuli olemaan merkitsevä.

Olin alun perin suunnitellut aloittaa opintoja tutkimustyöni Princetonissa, New Jerseyssä, lähinnä sen takia, että prof. Br. Suvirannan välityksellä olin päässyt yhteyteen sanotun yliopiston opettajakuntaan kuuluvan prof. Jacob Vinerin kanssa, joka on maailman ensimmäisiä auktoriteetteja juuri sillä alalla - kansainväliset taloudelliset kysymykset - joka viime vuodet on ollut opintojeni ja tutkimustyöni pääasiallisimpana kohteena. Arvelin, että prof. Vinerin henkilökohtainen opastus, josta hän oli antanut lupauksensa, tulisi olemaan minulle suureksi hyödyksi aloittaessani työskentelyni uusissa olosuhteissa. Kuitenkin se seikka, että olin onnistunut saamaan asunnon läheltä Cambridgeä, tavallaan pakoitti minut valitsemaan Harvardin Princetonin asemesta. Katsoen siihen, että Harvard ei ole ainoastaan Yhdysvaltojen, vaan koko maailman johtavia yliopistoja mm. kansantaloustieteen alalla, minulla ei kuitenkaan tosiasiallisesti ole mitään syytä valittaa valintaani. Myöskään se, että Harvardiin tullessani minulla ei ollut minkäänlaisia suhteita sikäläisiin opettajavoimiin, ei millään tavoin vaikeuttanut opintojeni aloittamista, sillä niin hyvin yliopiston hallintoviranomaiset kuin myös ne eriasteiset opettajat, joiden kanssa jouduin tekemisiin, osoittivat poikkeuksetta minua kohtaan mitä suurinta ystävällisyyttä ja avuliaisuutta.

Jouduin muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmiani myös sikäli, että tekeillä olleen, valuuttakursseja ja valuuttapolitiikkaa koskevan tutkimukseni valmistuminen vei aikaa laskettua enemmän, mistä syystä en päässyt lähtemään vielä syyskuussa 1948, kuten tarkoitukseni oli ollut. Pidin välttämättömänä sanotun tutkimuksen saattamista painokuntoon ennen Suomesta lähtöäni, koska olin päättänyt hakea Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorin virkaa, jonka tiesin tulevan avoimeksi julistetuksi syksyllä 1948.

Saavuvin Yhdysvaltoihin (Bostoniin) tammikuun 10 päivänä 1949. Koska asuntokysymykseni oli ratkaistu jo etukäteen, saatoinkin aloittaa työskentelyni miltei välittömästi. Minut otettiin Harvardin yliopiston (Faculty of Arts and Sciences) kirjoihin "erikoisopiskelijana" (special student) oikeudella käyttää Yliopiston kirjastoja ja laitoksia sekä kuunnella luentoja ja osallistua seminaariharjoituksiin. Luento- ja seminaarimaksut suoritti Rockefeller-säätiö. Olin Harvardin kirjoissa aina alkupuolelle helmikuuta vuonna 1950. Tänä aikana tein joukon matkoja muille paikkakunnille, mistä seikkaperäisemmin edempänä.

Marraskuussa 1949 sain Rockefeller-säätiön virallisen ilmoituksen siitä, että minulle oli myönnetty anomani 7 kuukauden pidennys stipendiini sekä että seuraavaksi opiskelupaikakseni oli hyväksytty Cambridgen yliopisto Englannissa. Saavuvin Englantiin helmikuun 22 päivänä 1950 ja viivyin siellä elokuun 1 päivään saakka. Cambridgen yliopistossa opiskellessani olin muodollisesti Yliopiston yhteydessä toimivan taloustilastollisen tutkimuslaitoksen (Department of Applied Economics) kirjoissa. Vaikka sanotun tutkimuslaitoksen tarkoitus ja päämäärät - sen suuntaus voitaneen lähinnä leimata ekonometriseksi - sinänsä olivat minulle suhteellisen vieraat, muodollinen asemani eräänlaisena laitoksen vierailevana tutkijana oli kuitenkin omansa helpottamaan työskentelyäni Cambridgen yliopistossa.

Elokuun 1 päivänä lensin Lontoosta Osloon ja elokuun 4 päivänä matkustin junalla Tukholmaan, josta tulin laivalla Helsinkiin 13 päivänä. Skandinaavian-matkani tarkoituksesta ja yksityiskohdista tehdään selkoa edempänä toisessa yhteydessä.

Luennot ja harjoitukset.

Opintomatkani päätarkoituksena oli tutkia kansainvälisiä taloudellisia kysymyksiä. Toisaalta halusin laajentaa ja syventää tietojani kansainvälisen kaupan sekä "puhtaan" että monetäärisen teorian alalla, toisaalta perehtyä maailmantalouden ajankohtaisiin probleemoihin. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi seurasin sekä Harvardissa että Cambridgessa säännöllisesti eräitä luentosarjoja ja osallistuin seminaariharjoituksiin. Kevätlukukaudella 1949 ohjelmani käsitti seuraavat luennot ja seminaariharjoitukset:

- Prof. Gottfried Haberler: "International Trade".
- Prof. John H. Williams: "Principles of Money and Banking".
- Prof. Haberler ja prof. Seymour E. Harris: "International Economic Relations" (seminaari).
- Prof. Alvin H. Hansen ja prof. Williams: "Fiscal Policy" (seminaari).

Saadakseni jonkin verran monipuolisemman kuvan kansantaloustieteen uusimmista virtauksista valitsin syyslukukaudeksi 1949 seuraavan ohjelman:

- Prof. J.A. Schumpeter: "Business Cycles and Economic Forecasting".
- Prof. Wassily Leontief: "Economic Theory".
- Prof. Haberler ja Harris: "International Economic Relations" (seminaari).
- Prof. Williams: "International Monetary Organization and Policy" (seminaari).

Edellä mainituista luennoista ja harjoituksista varsinkin prof. Haberlerin luennot kansainvälisestä kaupasta sekä prof. Haberlerin ja prof. Williamsin seminaariharjoitukset kansainvälisistä taloudellisista suhteista osoittautuivat minun kannaltani katsottuna erityisen

antoisiksi. Prof. Haberler käsitteli luennoissaan monia sellaisia sekä "puhtaan" että sovelletun teorian kysymyksiä, joiden kanssa olen itse joutunut viime aikoina tekemisiin. Mainituille seminaariharjoituksille taas oli luonteenomaista, että esitelmänpitäjät olivat pääasiallisesti ulkopuolisia vierailijoita, jotka kauttaaltaan olivat huomattavia miehiä omalla alallaan edustaen kansainvälisiä järjestöjä, ulkomaiden yliopistoja, Yhdysvaltojen hallinnon eri haaroja jne. Näin ollen puheena oleviin seminaareihin osallistumalla sai varsin hyvän ja monipuolisen kuvan monista kansainvälisen talouselämän ajankohtaisista kysymyksistä. Tulkoon vielä mainituksi, että kuluvan vuoden tammikuussa kuolleen prof. Schumpeterin luennot, vaikka ne eivät aihepiiriltään varsinaisesti liittyneetkään nykyisiin harrastuksiini, sellaisenaan tarjosivat unohtumattoman älyllisen elämyksen. Prof. Schumpeter-vainaja ei ollut ainoastaan yksi tämän vuosisadan suurimmista kansantaloustieteilijöistä, vaan myös suuri persoonallisuus, jonka ainutlaatuista ystävällisyyttä kiitollisin mielin muistelen.

Cambridgessä ollessani seurasin lyhyen ns. pääsiäislukukauden aikana keväällä 1950 säännöllisesti Mrs. Joan Robinsonin luentoja aiheesta "Some Problems of the Theory of Value" sekä nuoren kanadalaisen Harry Johnsonin luentoja aiheesta "Advanced Theory of International Trade". Jälkimmäiset käsittivät erittäin valaisevan ja minun kannaltani hyödyllisen katsauksen "puhtaan" ulkomaankauppateorian uusimpaan kehitykseen. Lisäksi kuuntelin vähemmän säännöllisesti eräitä muita luentoja ja osallistuin muutamiin seminaareihin, joita Department of Applied Economics toimeenpani.

Kirjallisuus ja aineiston kerääminen.

Tärkeän osan työohjelmastani muodosti myös tutustuminen uusimpaan kansantaloudelliseen kirjallisuuteen, jonka seuraaminen oli Suomessa ollut erittäin vaikeata sodan aikana ja vielä sen jälkeenkin; kuvaavaa on, että Suomen kirjastoista puuttuu moni kirja, josta viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana on muualla maailmassa ehtinyt muodostua suorastaan standarditeos. Luonnollisista syistä minun oli pakko keskittyä pääasiallisesti kansainvälisiä kysymyksiä käsittelevään kirjallisuuteen. Tehtävääni helpotti suuresti se, että Suomen Pankki oli antanut käyttööni dollarivaluutta voidakseni ostaa kirjallisuutta Pankin kirjastolle.

Tässä yhteydessä on mainittava myös aineiston kerääminen Valuuttakurssit ja valuuttapolitiikka-nimisen tutkielmani toista osaa varten, jonka tutkielman ensimmäinen osa ilmestyi painosta välittömästi matkalle lähtöni jälkeen. Sekä Harvardin että Cambridgen erinomaiset kirjastot tarjosivat minulle tilaisuuden perehtyä huomattavaan määrään lähdeaineistoa, jota Suomessa ei ole saatavissa.

Matkat ja tutustumiskäynnit.

Osan ohjelmastani muodostivat edelleen käynnit eräissä minun kannaltani tärkeissä laitoksissa sekä tiettyjen henkilöiden tapaaminen. Tärkeimmät laitokset ja henkilöt olivat seuraavat.

Kesäkuussa 1949 vierailin New Yorkin Federal Reserve-pankissa, jossa kävin viikon aikana lukuisia kertoja pyrkien tutustumaan, paitsi Federal Reserve-järjestelmään, erityisesti Pankin tutkimusosaston organisaatioon ja toimintaan. Näiden käyntien aikana minulle tarjoutui tilaisuus antoiisiin keskusteluihin useiden sanotulla tutkimusosastolla työskentelevien kansantalousmiesten kanssa. Samalla matkalla tutustuin myös Columbia-yliopistoon, jossa tapasin mm. prof. Ragnar Nurksen.

Syyskuussa 1949 osallistuin Suomen edustajana Kansainvälisen valuuttarahaston ja Kansainvälisen jälleenrakennuspankin kuvernööri-neuvoston vuosikokoukseen Washingtonissa, D.C. Viralliselta asemaltani Suomen valtuuskunnan jäsenenä olin "neuvonantaja" (adviser). Matkan rahoitti Suomen Pankki. Viisi päivää kestäneen kokouksen jälkeen jäin vielä Washingtoniin noin viikon ajaksi, jolloin tapasin lukuisia henkilöitä valuuttarahastossa ja pankissa sekä Federal Reserve Boardissa. Niinikään neuvottelin eräiden valuuttarahaston toimihenkilöiden kanssa mahdollisesta ryhtymisestä rahaston palvelukseen stipendiaikani päätyttyä, mistä mahdollisuudesta minulle oli jo keväällä ilmoitettu. Koska kuitenkin näytti siltä, että ne tehtävät, joita olisin joutunut valuuttarahaston palveluksessa (sen taloudellisen tutkimusosaston maksutasejaostossa) hoitamaan, olisivat olleet luonteeltaan varsin teknillisiä ja vailla sanottavaa merkitystä tieteellisen koulutukseni kannalta, en ottanut tarjousta vastaan. Sen sijaan pistäydyin New Yorkissa alustavasti keskustelemassa Rockefeller-säätiön kanssa mahdollisuuksista saada stipendiaikaani pidennetyksi.

Kesäkuussa 1950 kävin Cambridgestä käsin tutustumassa Lontoon yliopiston taloudelliseen kouluun (The London School of Economics and Political Science), jossa tapasin prof. Lionel Robbinsin ja useita nuorempia opettajia. Samalla matkalla minulla oli tilaisuus neuvotella läheisemmän kosketuksen aikaansaamisesta Suomen ja Englannin nuoremman polven kansantalousmiesten välille.

Kotimatalla Englannista elokuussa 1950 viivyin jonkin aikaa Oslossa ja Tukholmassa, jolloin kävin seuraavissa laitoksissa: Norges Bank, Universitetes Økonomiske Institutt, Sveriges Riksbank, Konjunkturinstitutet sekä Industriens Utredningsinstitut. Lisäksi tapasin joukon kansantalousmiehiä näiden laitosten ulkopuolelta. Näiden vierailujen tarkoituksena oli saada kuva läntisten naapurimaitemme viimeaikaisesta taloudellisesta kehityksestä, jota en Yhdysvalloissa ja Englannissa ollut sanottavasti pystynyt seuraamaan, tutustua uusimpaan skandinaaviseen kirjallisuuteen jne.

Kieliopinnot.

Lähtien siitä, että englanninkieli ei ainoastaan ole "kansantaloustieteen äidinkieli", vaan samalla se kieli, jonka hallitseminen ennen muita on välttämätöntä, jos yhteyttä länsimaisen sivistyksen johtaviin maihin mielitään Suomessa ylläpitää, olin matkalle lähtiesäni asettanut yhdeksi tavoitteekseni niin hyvän suullisen ja kirjallisen taidon hankkimisen englanninkieleessä, kuin stipendiaikani puitteissa on mahdollista saavuttaa. En kuitenkaan katsonut aikani riittävän mihinkään erityisiin kielikursseihin osallistumiseen, vaan pyrin saavuttamaan tavoitteeni, paitsi tiettyjen kirjallisten töiden avulla, ennen kaikkea seurustelemalla ihmisten kanssa ja antautumalla englanninkieliseen keskusteluun aina, milloin siihen tilaisuutta ilmeni. Ymmärtääkseni onnistuinkin saavuttamaan kielitaidon, joka, vaikkakin se on kaukana täydellisestä, tekee minulle mahdolliseksi sanottavitta vaikeuksista ilmaista ajatukseni englanninkielellä sekä suullisesti että kirjallisesti.

Kirjallinen toiminta.

Alkuperäinen tarkoitukseni ei ollut harjoittaa opintomatani aikana mitään varsinaista julkaisutoimintaa, mahdollisesti joitakin kirjaesittelyjä lukuunottamatta, vaan pääasiallisesti keskittyä sellaisiin opintoihin ja tutkimustöihin, joihin Suomessa ei ole mahdollisuuksia. Todellisuudessa kirjallinen toimintani muodostui jonkin verran suunniteltua laajemmaksi. Lähinnä eräiden prof. Haberlerin luento-

"inspiroimana" kirjoitin vuoden 1949 jälkipuoliskolla tutkielman nimeltä "Valuuttakurssit ja maksutaseen tasapaino", joka julkaistiin Kansantaloudellisen Aikakauskirjan saman vuoden IV niteessä. Artikkelini, joka on verraten laaja (46 sivua), sisältää katsauksen valuuttamarkkinain vakaan tasapainon ehdoista viime aikoina käytyyn keskusteluun sekä kriittillisen analyysin sanotun keskustelun tärkeimmistä tuloksista. Tutkielmani on pääasiallisesti laadittu suomalaisia kansantaloustieteen opiskelijoita silmällä pitäen, ja oma tieteellinen "lisäni" edellä mainittuun keskusteluun supistuu vain eräisiin yksityiskohtiin. Jälkeenpäin ajatellen pidän kuitenkin erehdyksenä sitä, että amerikkalaisten ystäväni kehoituksesta huolimatta en pyrkinyt saamaan tutkielmani julkisuuteen suppeampana englanninkielisenä laitoksena, varsinkin kun hiukan myöhemmin toinen tutkija (P.T. Ellsworth aikakauskirjan Review of Economics and Statistics kuluvan vuoden helmikuun numerossa) on esittänyt osaksi samoja tuloksia, joihin minäkin olen päätenyt.

Lisäksi kirjoitin matkani aikana esittelyn seuraavasta kahdesta kirjasta, jotka tosin kumpikaan eivät ole mitään varsinaisia uutuuksia, mutta joita ei siitä huolimatta ole suomalaiselle lukijakunnalle aikaisemmin esitelty: League of Nations, International Currency Experience (Princeton 1944) ja William Adams Brown, Jr., International Gold Standard Reinterpreted, 1914-1934 (National Bureau of Economic Research, 1940). Edellinen esittely on julkaistu Kansantaloudellisen Aikakauskirjan III niteessä vuonna 1949 ja jälkimmäinen saman aikakauskirjan kuluvan vuoden III niteessä.

Kuluvan vuoden helmikuussa pidin prof. Haberlerin seminaarissa Harvardissa esitelmän Suomen sotakorvauskysymyksestä lähinnä ns. transfer-probleeman kannalta tarkasteltuna. Esitelmä ei perustunut mihinkään itsenäisiin tutkimuksiin, vaan tarkoitukseni oli ainoastaan toisaalta antaa oikeita tietoja Suomen sotakorvauksesta, toisaalta saada harjaannusta englanninkielestä, minkä lisäksi katsoin tavallaan velvollisuudekseni esiintyä seminaarissa, jossa minulla oli ollut tilaisuus olla vuoden ajan mukana. Huhtikuussa esitin samasta aiheesta eräänlaisen "parannetun painoksen" Oxfordin, Lontoon ja Cambridgen yliopistojen kansantaloustieteellisessä yhteisseminaarissa (Oxford-London-Cambridge Joint Economics Seminar), jonka asianomainen kokous pidettiin Cambridgessä.

Edellä mainittujen töiden lisäksi sain valmiiksi valuuttakysymyksiä koskevan tutkimukseni toisen osan käsikirjoitusta alun toista sataa konekirjoitusliuskaa.

Matkan tuloksia.

On ymmärrettävästi mahdotonta millään kvantitatiivisella ja eksaktisella tavalla luonnehtia opintomatvani merkitystä tulevalle uralleni kansantalousmiehenä, varsinkin, kun sanottu merkitys tulee epäilemättä täydessä laajuudessaan ilmenemään vasta vuosien kuluessa. On joka tapauksessa ilmeistä, että tämäntapaisen matkan merkitys nimenomaan suomalaiselle tutkijalle on erinomaisen suuri, kun otetaan huomioon se tosiseikka, että minun ikäpolveni suomalaiset kansantaloustieteen edustajat eivät milloinkaan ole kotimaassa saaneet pätevää ja systemaattista koulutusta omalla alallaan, vaan ovat käytännöllisesti katsoen itseoppineita. Täten opintomatvani teki minulle mahdolliseksi ikään kuin todeta omien tietojeni laatu ja laajuus sekä niiden puutteet käyttäen mittapuuna opetuksellista tasoa kahdessa yliopistossa, jotka opettajakuntansa ja tieteellisten traditioittensa puolesta kuuluvat maailman ensimmäisiin. Toiseksi sekä muodollisen opetuksen seuraaminen noissa yliopistoissa että henkilökohtaiset keskustelut niin hyvin maailmankuulujen kansantalousmiesten kuin myös lukuisten, eri maita

ja kansallisuuksia edustavien nuoremman polven tutkijoiden kanssa, ovat antaneet minulle monia herätteitä, joita en todennäköisesti olisi koskaan millään muulla tavalla voinut saada. Edelleen pidän erinomaisen suuriarvoisena niitä henkilökohtaisia suhteita, joita olen voinut solmia sekä Yhdysvalloissa että Englannissa. Toivon voivani niiden avulla edes jossakin määrin välttyä siitä "umpioitumisesta", joka suomalaista tutkijaa aina on uhkaamassa, ja pysytellä edes jonkinlaisessa tuntumassa länsimaisen ajattelun uusiin saavutuksiin kansantaloustieteen alalla.

Tässä yhteydessä haluaisin vielä mainita, että käsitykseni mukaan rajoittuminen yhteen tai korkeintaan kahteen opiskelukeskukseen, mikä minun tapauksessani oli miltei välttämätöntä perheeni mukanaolon takia, on tulosten kannalta varmasti ollut hedelmällisempää, kuin suhteellisen lyhytaikaiset vierailut useissa eri yliopistoissa. Näin on ymmärrettävästi laita erityisesti silloin, kun on kysymys suhteellisen heikon pohjakoulutuksen saaneesta tutkijasta, jolle mahdollisen opetuksen seuraaminen verraten suuressa määrässä on hyödyllistä. Niinikään pidän varsin onnellisena valintana sitä, että vietin osan stipendiaajastani Englannissa, koska amerikkalaisen ja englantilaisen ajattelutavan välillä näyttää vallitsevan tuntuvia eroavaisuuksia, jotka eivät koske ainoastaan ajankohtaisia talouspoliittisia kysymyksiä, vaan jossakin määrässä jopa yliopisto-opetuksen päämääriä. Toisaalta on myönnettävä, että kieliopinnojen kannalta sekä Yhdysvalloissa että Englannissa opiskeleminen ei ole ollut yksinomaan eduksi johtuen englanninkielen erilaisuudesta kummassakin maassa, mikä seikka erityisesti vaikeuttaa johdonmukaisen ääntämistavan omaksumista.

Eräitä havaintoja ja johtopäätöksiä.

Lopuksi opintomatkeni tarjosi tilaisuuden erinäisten havaintojen ja johtopäätösten tekemiseen, joilla saattaa olla merkitystä suunniteltaessa toimenpiteitä Suomen kansantaloustieteen tason kohentamiseksi. Tällaisten toimenpiteiden suotavuudesta ei voitane olla eri mieltä, kun otetaan huomioon, että maailmassa tuskin on toista sivistysmaihin lukeutuvaa maata, jossa kansantaloustiede olisi siinä määrin lapsenkengissä kuin Suomessa.

Tutkimuksen taso riippuu ymmärrettävästi suuressa määrin tutkijoiden saamasta koulutuksesta. Voidaan huoletta sanoa, että nuori amerikkalainen tai englantilainen kansantalousmies, joka on suorittanut varsinaisen tieteellisen (Master of Arts) loppututkinnon, on suuressa edellä suomalaisesta filosofian tai valtiotieteen maisterista (tai kauppatieteen maisterista, jolla on arvosana kansantaloustieteessä) sekä yleiseen kansantaloudelliseen tietämykseen että varsinkin teknillisten keinojen hallintaan nähden; jälkimmäisellä tarkoitan sellaisia moderneja analyysin välineitä kuin indifferenssikäyriä, tuotantofunktioita, differentiaaliyhtälöitä jne. Anglosaksilaisen yliopistosivistyksen saaneen henkilön tiedolliset edellytykset toimia sellaisissa tehtävissä, joihin kansantalousmiehiä tarvitaan, oli sitten kysymys tutkimus- ja opetustyöstä tai taloushallinnosta, ovat täten aivan toista luokkaa kuin hänen suomalaisen virkaveljensä.

Edellä sanottu ei tarkoita sitä, että amerikkalainen tai englantilainen opetusjärjestelmä mielestäni joka suhteessa poikkeaisi edukseen suomalaisesta, taikka että anglosaksilaisissa maissa käytettyjä menetelmiä ilman muuta voitaisiin soveltaa Suomen oloihin. Ensinnäkin on muistettava, että ensiksi mainituissa maissa voidaan opiskella varsin pitkälle tarvitsematta osata mitään vieraita kieliä, mikä tietenkin merkitsee oppikouluasteelta lähtien tuntuvaan ajan säästöä. Suomessa sen sijaan vieraat kielet muodostavat elimellisen osan kandidaattitutkinnosta, eikä vaatimuksia voida tässä kohden myöskään lieventää.

Mutta myös muissa suhteissa koulutuksellinen pohja näyttää olevan sekä Yhdysvalloissa että Englannissa kapeampi kuin Suomessa (tai muissa pohjoismaissa), jossa jo oppikoulu antaa laajemman yleissivistyksen kuin on laita anglosaksilaisissa maissa; jälkimmäisissä esim. yleinen tietämättömyys muiden maiden historiasta tai muista maista yleensä on silmiinpistävä. Tietty yksipuolisuus näyttää olevan leimaa antavana piirteenä myös yliopisto-opinnoille. (Tällöin on muistettava, että vaikka amerikkalaisessa *college*ssa opiskellaankin useita aineita, sitä tuskin voidaan kokonaisuudessaan rinnastaa eurooppalaiseseen yliopistoon, koska edellisen neljä vuotta käsittävän kurssin kahden ensimmäisen vuoden aikana pääasiallisesti opiskellaan asioita, jotka ainakin pohjoismaissa sisältyvät oppikoulun kurssiin.) Kansantaloustieteen opiskelija, joka Harvardissa tai Cambridgessä pyrkii masterin arvon saavuttamiseen, käytännöllisesti katsoen opiskelee *vain* kansantaloustiedettä, jossa hän sikäläiset standardivaatimukset täytettyään saavuttaa tason, joka on verrattomasti korkeampi vastaavaa suomalaista. Suomalainen opiskelija, jolla on kansantaloustiede pääaineena, sen sijaan opintonsa päätettyään tietää *jotakin* kansantaloustieteestä, mutta sen lisäksi jotakin myös parista muusta aineesta, kuten tilastotieteestä, valtio-opista, sosiologiasta tai poliittisesta historiasta.

Jos lähdetään siitä, että ilman hyvää ja monipuolista yleissivistystä ei myöskään voida kehittyä valioluokan kansantaloustieteilijäksi, mitä seikkaa esim. Keynes ja Schumpeter voimakkaasti korostavat, niin suomalaisella järjestelmällä on kieltämättä etunsa anglo-amerikkalaiseen verrattuna. Ei voi välttyä siltä vaikutelmalta, etteikö amerikkalainen tai englantilainen nuoren polven kansantaloustieteilijä olisi huomattavan yksipuolinen spesialisti. Tässä yhteydessä ei ole tilaisuutta puuttua mielenkiintoiseen kysymykseen siitä, eikö amerikkalainen koulutus mahdollisesti ole yksipuolinen jopa kansantaloustieteenkin puitteissa, nim. sikäli että puhtaasti muodolliseen analyysiin kiinnitetään suhteettoman paljon huomiota, kuten englantilaisten taholta toisinaan esitetään. Joka tapauksessa juuri suhteellisen monipuolisuutensa vuoksi suomalainen kandidaattitutkinto epäilemättä tarjoaa *hyvän yleissivistyksellisen pohjan*, jolle edelleen rakentaa.

Valitettavasti näyttää kuitenkin siltä, että mahdollisuudet rakentaa sanotulle pohjalle ovat Suomen oloissa varsin rajoitetut. Pohjimmaltaan tämä ilmeisesti johtuu taloudellisista syistä. Silmiinpistävä piirteenä anglosaksilaisten maiden, etenkin Yhdysvaltojen, yliopistoille on eriasteisten opettajien suuri lukumäärä. Varsinaiset professorit muodostavat vain laajan hierarkisen pyramidin huipun. Tämän järjestelmän edut ovat ilmeiset: opetus muodostuu henkilökohtaisemmaksi ja siten tehokkaammaksi, professorit vapautuvat alkeisopetuksen antamisesta ja voivat keskittyä pitemmälle ehtineiden opiskelijoiden ohjaamiseen ja lisäksi heillä on mahdollisuus *erikoistua* jollekin tietylle alalle. Viimeksi mainittu mahdollisuus on tulosten saavuttamisen kannalta olennaisen tärkeätä, koska kansantaloustiede on jo vuosikymmeniä sitten lakannut olemasta ala, jota kukaan pystyisi kunnolla hallitsemaan kautta koko "rintaman". Suomessa tätä vielä kuitenkin edellytetään. Niinpä esim. Turun yliopistossa on vain yksi kansantaloustieteen professuuri, eikä myöskään Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa ole alkuakaan sellaisesta erikoistumiselle perustuvasta työnjaosta, jota tavataan esim. lainopillisessa, lääketieteellisessä tai maatalousmetsätieteellisessä tiedekunnassa. Täten suomalainen kansantaloustieteen professori ei ainoastaan joudu kuluttamaan aikaansa tehtäviin, joiden hoitaminen Amerikassa kuuluu nuorelle "instructorille" ja

Englannissa mahdollisesti toisennimiselle apulaisopettajalle, jolloin hänellä ei ole aikaa opiskelijoiden henkilökohtaiseen ohjaamiseen, vaan lisäksi hän joutuu olosuhteiden pakosta olemaan "Jack of all trade and master of none".

Täten viime kädessä maan köyhyys - ja ehkä myös osaksi vanhentunut ajattelutapa - saa aikaan sen, että perusopinnoissaan suomalainen kansantaloustieteilijä jää vaille henkilökohtaista ohjausta, koska professorilta ei riitä siihen aikaa, ja jatko-opinnoissaan siitä syystä, että professori ei luultavasti enää pysty sitä antamaan, paitsi kenties poikkeustapauksessa. Ja oli syy mikä hyvänsä, tosiasia joka tapauksessa on, että suomalainen väitöskirjavaiheessa oleva tutkija jää kaikissa sanan varsinaisessa mielessä tieteellisissä probleemoissaan täysin oman onnensa nojaan, kunnes hänen tuotteensa otetaan julkisesti tarkastettavaksi. Sen sijaan amerikkalainen ja englantilainen tutkija saa aina tohtorinarvon saavuttamiseen saakka nauttia pätevää ohjausta, jota parhaassa tapauksessa antaa a l a n s a m a a i l m a n k u u l u e d u s t a j a. Tähän voidaan kenties huomauttaa, että Suomessa, kuten muissakin pohjoismaissa, tohtorinväitöskirjan edellytetään olevan uusi "lisä" alan tieteelliseen keskusteluun, kun se sen sijaan Amerikassa on paljon suuremmassa määrässä pelkkä opinnäyte, jota useimmissa tapauksissa ei tarvitse edes painattaa; Englannissa sitä ei näihin saakka ole edes pidetty akateemisen uran välttämättömänä edellytyksenäkään. Onkin kieltämättä totta, että väitöskirjavaiheessa olevien amerikkalaisten opiskelijoiden riippuvaisuus opettajistaan ja heidän mielipiteistään vaikuttaa suomalaiseen "itsenäisyyteen" tottuneesta suorastaan oudolta. Mutta toiselta puolen juuri sen suuren muodollisen merkityksen takia, joka yliopistolliselle väitöskirjalle niin Suomessa kuin muissakin pohjoismaissa annetaan samoin kuin siitä koituvat suuret kustannukset huomioon ottaen, nuori tutkija erityisen suuressa määrässä tarvitsisi pätevää ohjausta, jottei hän joutuisi vuosikausia yksinään hapuilemaan heikon pohjakoulutuksensa varassa. On muistettava, että suomalainen tutkija, joka ei halua tyytyä joidenkin enemmän tai vähemmän perifeeristen ilmiöiden käsittelyyn tai puhtaasti deskriptiiviseen esitykseen, vaan jota kiinnostavat kansantaloustieteiden suuret ajankohtaiset probleemanasettelut, joutuu käyttämään työhönsä suhteettoman paljon aikaa jo siitä syystä, että hänen on useimmissa tapauksissa ikään kuin aloitettava alusta, so. hän joutuu tutkimustyönsä kuluessa hankkimaan sen tietämyksen, jonka amerikkalainen tai englantilainen saa jo nuorena opiskelijana.

Kun edellä sanottuun vielä lisätään, että Suomessa ei nuorilla tutkijoilla ole lähestulkoonkaan samoja mahdollisuuksia runsaiden apurahojen saantiin, kuin vauraammissa anglosaksilaisissa maissa, lienee suomalaisen kansantaloustieteen nykyinen taso saanut riittävän selityksen. Parhaiten sanotun tason heikkous ehkä ilmenee siitä tosiseikasta, että tuskin kukaan suomalainen kansantaloustieteilijä on sanottavassa määrässä pystynyt osallistumaan kansainväliseen keskusteluun omalla alallaan, mikä ei suinkaan ole harvinaista, milloin eräiden muiden tieteiden edustajista on kysymys.

Edellä esitetyt tosiseikat huomioon ottaen on epäilemättä annettava erinomaisen suuri merkitys niille suotuisille työskentelymahdollisuuksille, jotka Suomen Pankin taloustieteellinen tutkimuslaitos nuoren polven kansantaloustieteilijöille on valmistanut. Laitoksen merkitys suomalaisen kansantaloudellisen tutkimuksen kehittäjänä käynee parhaiten ilmi siitä, että ne pyrkimykset vallata tutkimukselle uusia alueita, joita viime vuosina on jossakin määrin esiintynyt, ovat käytännöllisesti katsoen kokonaisuudessaan tapahtuneet sanotun laitoksen piirissä.

Suomen Pankin taloustieteellisellä tutkimuslaitoksella ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia - eikä se voi laitoksen tehtäviin kuuluakaan - huolehtia kansantalousmiesten yleisestä pohjakoulutuksesta Suomessa. Samaa on sanottava niistä lisääntyneistä mahdollisuuksista ulkomai- siin opintomatkoihin, joita viime aikoina on auennut, ja joita tietenk- ien on sellaisenaan tervehdittävä suurella tyydytyksellä. Ei voida lähteä siitä, että jokainen suomalainen kansantalousmies saisi tilai- suuden riittävän nuorena opiskella riittävän kauan ulkomaiden suurissa opiskelukeskuksissa. Koska opiskeluaika ulkomailla tavallisesti jää suhteellisen lyhyeksi, muodostuu käytettävissä olevien stipendien tuot- tama hyöty nykyoloissa mahdollisimman suureksi, jos ne myönnetään pää- asiallisesti suhteellisen varttuneille tutkijoille, jotka ovat jo muodossa tai toisessa antaneet näytteitä tutkijankyvystään. Ratkaise- vasti suomalaisen kansantaloustieteen tasoa voidaan kuitenkin nostaa ainoastaan olennaisesti t e h o s t a m a l l a opetusta.

Jos myönnetään, että nykyinen valitettava tilanne johtuu ratkai- sevasti opettajavoimien vähydestä, käy myös tarvittavien parannus- toimenpiteiden suunta ilmeiseksi: opettajavoimia olisi pyrittävä lisäämään. Tärkeintä ei kuitenkaan ole lisätä professuurien lukumää- rää, joiden haltijat vallitsevan järjestelmän puitteissa tulisivat olemaan samanlaisia "all round"-miehiä kuin tähänkin saakka. Tärkeintä olisi saada lisätyksi eriasteisten nuorten opettajien lukumäärää yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa, mikä vapauttaisi professorit alkeiskuulusteluista, jättäisi heille aikaa varttuneempien opiskelijoi- den henkilökohtaiseen ohjaukseen, ja tekisi heille itselleen mahdolli- seksi erikoistua johonkin tai joihinkin kansantaloustieteen erikois- aloihin siinä määrässä, että he jatkuvasti voisivat tällä erikois- alallaan pysyä uusimman kansainvälisen tieteellisen keskustelun tasol- la ja pystyisivät välittämään sen tärkeimmät tulokset myös oppilail- leen. Koska varojen niukkuus tulee nähtävästi kauan aikaa asettamaan ahtaat rajat opettajavoimien absoluuttiselle lisäämiselle, olisi pyrittävä käytettävissä olevien voimien nykyistä tehokkaampaan käyt- töön. Tarkemmin sanottuna olisi vakavasti ryhdyttävä harkitsemaan koko maan korkeimman kansantaloustieteellisen opetuksen k e s k i t t ä - m i s t ä k i e l i r a j o i s t a r i i p p u m a t t a y h t e e n a i n o a a n k e s k u k s e e n. Tällaisen ajatuksen toteuttaminen kohtaisi epäilemättä suuria käytännöllisiä vaikeuksia, mutta vain tällä tavoin on nykyisissä oloissa saavutettavissa sellainen erikoistumiseen pohjautuva työnjako, joka vakaumukseni mukaan on ajan mittaan ainoa keino suomalaisen kansantaloustieteen tilan kohentami- seksi.

Edelleen haluaisin opintomatkan aikana saamieni kokemusten perusteella korostaa sen seikan tärkeyttä, että suomalaiset kansan- talousmiehet pyrkisivät osallistumaan alansa kansainväliseen keskus- teluun julkaisemalla tärkeimmät tutkimustuloksensa jollakin vieraalla kielellä, lähinnä englanniksi. Vain näin menettelemällä suomalainen kansantaloustiede voi murtautua siitä eristäytyneisyyden piiristä, johon se muuten on tuomittu.

Lopuksi pyydän saada esittää Suomen Pankin Johtokunnalle parhaat kiitokseni siitä myötämielisyydestä ja taloudellisesta tuesta, jota olen Pankilta saanut.

Helsingissä lokakuun 24 päivänä 1950.

Liikka Ruusinen